

"אמור מעט ועשה הרבה"

סמ"ר נריה בן דוד ז"ל

כתיבת מערך השיעור : פני חזיז - רשת אמי"ת

נתוני יסוד ומבוא למורה

- **שם הנופל:** סמ"ר נריה בן דוד ז"ל.
- **הציטוט המלווה (הסטיקר):** "אמור מעט ועשה הרבה".
- **רציונל פדגוגי ("מהמיתוס אל האנושי"):** בעידן שבו צעירים מבליים זמן רב ברשתות החברתיות, מצהירים הצהרות, משתפים פוסטים ומדברים גבוהה גבוהה, נריה מציע מודל אלטרנטיבי: מנהיגות של שקט, נוכחות פיזית, לכלוך הידיים באדמה ועשייה נטולת יחסי ציבור.
- **מטרות השיעור:**
 1. **חיבור רגשי:** היכרות עם דמותו של נריה כאיש כפיים שידע לקחת אחריות בשטח, ללא מילים מיותרות.
 2. **הקניית ידע והגות:** הבנת התפיסה הפילוסופית והיהודית לפיה המעשה הוא זה שבונה ומכונן את זהות האדם (ולא המחשבה או הדיבור לבדם).
 3. **בירור זהות:** זיהוי הפער האישי אצל התלמיד בין הדיבורים והצהרות לבין המעשים בפועל.
 4. **אחריות למעשה:** יציאה לפעולה פיזית מיידית כבר במסגרת השיעור (השהיית הדיבור לטובת עשייה).
- **רקע על הדמות (תמצית למורה):** נריה גדל ברכסים בבית של נתינה וחסד, התנדב מגיל שש בעמותת חסד, ולמד בישיבה התיכונית 'רגבים' המשלבת תורה וחקלאות. הוא התנדב בחוות חקלאיות והיה מחובר מאוד לאדמה. הוא התגייס ללא זימון כשהגיע לבקו"ם וביקש "גייסו אותי", ושירת כמפקד כיתה בחיל ההנדסה. ב-7

באוקטובר לחם בקיבוץ בארי, חילץ לכודים רבים, ונהרג בחילופי אש סמוך לגן הילדים של הקיבוץ.

1. הטבעת הרגשית: "הניצוץ" (10 דקות)

- **מטרה:** יצירת עניין ראשוני וחיבור ללב דרך חפץ מוחשי.
- **פעילות פתיחה (טריגר - "ענף יבש מול שתיל חי"):** המורה מניח במרכז הכיתה ענף קוצני ולכלוך של עלים יבשים. הוא מספר לתלמידים סיפור מחייו של נריה: "באחד הימים בבסיס היה שיח שגרם לכלוך רב. כולם דיברו על זה שצריך פשוט לכרות אותו ולהיפטר מהלכלוך. נריה ניגש למ"פ ואמר משפט אחד: 'אני לוקח אחריות לשיקומו, אל תכרתו אותו'. הוא לקח את השיח, טיפל בו, והפך אותו לעץ יפהפה."

○ שאלות לשיח:

1. כמה קל לנו להתלונן על דברים שמפריעים לנו (לכלוך, חברה, פוליטיקה) לעומת פשוט לקום ולתקן אותם?
2. מה תכונה כזו, של לשקם במקום לכרות ולדבר, מעידה על האדם?

2. טבעת הערך והלימוד: "לב השיעור - הגרעין הלמדני" (15 דקות)

- **מטרה:** לימוד מעמיק של ה"סטיקר" והפרשנות ההגותית.
 - **הצגת הסטיקר:** "אמור מעט ועשה הרבה".
 - **לימוד הפרשנות (בחברותות):** קריאת קטעים נבחרים מתוך הפירוש של הרב שי פירון וג'קי שימל בספר "פרקי בנים". (שימו לב! את קטעי הלמידה תמצאו בסיום המערך בסעיף 7)
- ניתוח המושגים לדיון (בזוגות או במליאה):
- **מעשה מול דיבור:** יתרונו הגדול של האדם הוא יכולת הדיבור, אך זו גם המלכודת שלו – ההתמכרות למילים ללא עשייה. המסתפק במילים משול למי שקורא תווים בלי שהאזין לצלילים פעם אחת בחייו.
 - **זהות נבנית ממעשים:** נהוג לחשוב שקודם אנחנו מבינים מי אנחנו ואז פועלים. הטקסט מחדש (על בסיס ספר החינוך): "אחרי הפעולות

נמשכים הלבבות". המעשה הוא זה שבונה את העצמי שלנו, ורק דרך מעשים אנחנו (ואחרים) יכולים לדעת מה נכון באמת לגבינו.

- שאלת העמקה מול מקור השראה: לימוד דבריו של ויליאם ג'יימס - "האמת היא מה שעובד" מול הפסוק "אמור מעט ועשה הרבה" של שמאי. מדוע במצבי משבר, מי שמדבר פחות הוא לעיתים זה שאפשר לסמוך עליו יותר?

הסבר מושגים

- **מבחן המעשה:** הקריטריון הקובע לפיו מעריכים את מידת מחויבותו של אדם ואת אופיו האמיתי, להבדיל מכוונותיו או הצהרותיו.
- **דיבורי רהב:** דיבורים מתנשאים, הבטחות מוגזמות והתרברבות שאין מאחוריהם כיסוי מעשי.
- **אור הזרקורים:** ביטוי מטפורי המציין רדיפה אחר פרסום, תשומת לב חברתית והכרה ציבורית בכל מחיר.

○

שאלות הבנה והעמקה

שאלות הבנה:

1. מדוע טוענים הכותבים כי בעולם המודרני ה"מילים איבדו לא פעם ממשקלן"?
2. על פי הפסקה השנייה, מהו היתרון המרכזי של "עשייה שקטה" שאינה מלווה בהצהרות רבות?

שאלות העמקה:

1. מדוע קל לנו הרבה יותר להבטיח הבטחות ("לעשות לייק", "לשתף פוסט על עוול חברתי") מאשר לצאת ולעשות מעשה פיזי כדי לתקן את המצב?
2. מה הקשר בין המשפט "אמור מעט ועשה הרבה" לבין בניית אמון במערכות יחסים בין חברים?

○

3. טבעת הזהות: "איפה זה פוגש אותי?" (10 דקות)

- **מטרה:** בירור אישי - היכן אני חי בעולם של "הצהרות" במקום "מעשים".

- **פעילות זהות ("דו"ח פעילות אישי"):** המורה מבקש מהתלמידים לחשוב בשקט ולרשום לעצמם שני טורים:
 - **טור א' (מילים):** דברים שאני אומר/ת הרבה שאני אעשה, מאמין/ה בהם, או מתלונן/ת עליהם (למשל: "אני אעזור יותר בבית", "צריך לעשות ספורט", "למה אף אחד לא מארגן גיבוש לכיתה?").
 - **טור ב' (מעשים):** מה תכל'ס עשיתי עם זה בשבוע האחרון?
- **שאלת מפתח לדיון:** האם אנחנו מסתתרים מאחורי מילים יפות כדי להרגיש "אנשים ערכיים", מבלי שנצטרך לשלם את המחיר של עבודה קשה ופיזית כמו שעשה נריה בשדות ובצבא?

4. טבעת האחריות: "פשוט תעשו - 10 דקות של שתיקה ועשייה" (10 דקות)

- **מטרה:** יישום מיידי של הערך.
- **הקריאה לפעולה:** מכיוון שהערך הוא "אמור מעט ועשה הרבה", משימת הסיום לא תהיה דיבור או כתיבת פוסט.
- **המתודה:** המורה מכריז על "דקות נריה": עד סוף השיעור, אף אחד לא מדבר. התלמידים מתבקשים לצאת החוצה או לקום בכיתה, ולמצוא פעולה פיזית אחת של עשייה וסיוע במרחב (לסדר את הכיתה, להרים כיסאות, לאסוף זבל בחצר, או לשלוח הודעת טקסט קצרה ופרקטית לאדם שזקוק לעזרה: "אני מגיע לעזור לך היום ב-16:00", בלי סמיילים ובלי חפירות).
- **סיום:** המורה חותם את השיעור בהקראת שירה של רחל המשוררת (מתוך הנספחים): "לא שָׁרַתִּי לָךְ אֶרֶץ, וְלֹא פָאֲרַתִּי שְׁמִי... רַק עָץ יָדִי נָטְעוּ". חלוקת סטיקרים "אמור מעט ועשה הרבה" תוך יציאה שקטה ומכבדת של התלמידים.
- **דגש למורה:** עוצמת השיעור תימדד דווקא בשקט שיווצר בסופו. אל תנסה לסחוט מהתלמידים "מסקנות ודיבורים" בסוף הפעילות. תן למעשה שלהם לדבר בעד עצמו.

5. משימה מעשית

ביצוע פעולת עשייה אחת בשקט מוחלט במהלך "דקות נריה" בשיעור, והתחייבות מעשית אחת של "עשייה ללא הצהרות" בסוף השבוע בבית או בקהילה.

6. כתיבה אישית למשפחת הנופל

הנחיה למורה/תלמיד: כתוב מכתב אישי קצר למשפחתו של סמ"ר נריה בן דוד ז"ל: ספר להם מה למדת מדמותו, מעשייתו השקטה באדמה ובצבא, ומה תרצה לאמץ בחייו מתוך תפיסת ה"פחות דיבורים, יותר מעשים".

7. נספח ללימוד עצמי, בחברותא או בכיתה (מקורות מתוך הספר "פרקי בנים" בעריכת הרב שי פירון וג'קי שימל)

- **הסטיקר והמשפט המכונן:** "פחות דיבורים, יותר מעשים" / "אמור מעט ועשה הרבה"
- **מתוך הפירוש של הרב שי פירון וג'קי שימל (מתוך הספר "פרקי בנים"):**
 - "ייחודו של האדם בכישרון הדיבור שלו... יתרונו של האדם עלול להובילו למלכודת ההתמכרות לשפה שאינה מחייבת, לחיים משוללי מעש. המסתפק במילים דומה למי שקורא תווים בלי שהאזין לצלילים פעם אחת בחייו... המחשבה מספרת לנו מה היינו רוצים שיהיה נכון. המעשה מספר לנו מה נכון באמת. האדם ניכר במעשיו לאחרים וגם לעצמו... הבנה אינה קודמת לעשייה, היא שוכנת בה ומתעצמת באמצעותה."
 - "כשהמלאכים פוקדים את אוהלו של אברהם הוא מסתפק במילים מועטות, 'וְאָקְחָהּ פֶּת לֶחֶם וְסָעְדוּ לְבָכֶם', אולם פועל רבות כדי לארח אותם: 'וַיִּמְהַר אֲבָרָהָם הָאֱלֹהִים... וְאֵל הַבָּקָר רָץ אֲבָרָהָם...'. האדם השלם הוא היודע לשלב בין מחשבה-כוונה, דיבור ומעשה."
- **הסבר מושגים:**
 - **אחרי הפעולות נמשכים הלבבות (ספר החינוך):** היסוד הפסיכולוגי-יהודי שלפיו רגשות ומחשבות אינם משתנים דרך דיבורים מופשטים, אלא נבנים ומתעצבים כתוצאה ישירה של המעשים הפיזיים שאדם עושה.
 - **מבחן המעשה מול תרבות הדיבור:** ההבחנה בין הנטייה המודרנית להצהיר הצהרות ולפזר סיסמאות לבין המדד האמיתי היחיד לזהותו של האדם – פעולותיו בשטח.
- **מקורות השראה נוספים מתוך הספר:**
 - **מקור השראה 1 (ספר החינוך):** "דע, כי האדם נפעל לפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם... כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות."
 - **מקור השראה 2 (ויליאם ג'יימס):** "האמת היא מה שעובד."

- מקור השראה 3 (רחל המשוררת): "לא שרתִי לך ארְצִי, ולא פֶּאֶרְתִי שְׁמֶךָ
בְּעִלְיֹת גְּבוּרָה בְּשִׁלְל קְרִבּוֹת. רַק עַץ יָדִי נָטְעוּ חוּפֵי יַרְדֵּן שׁוֹקֵטִים, רַק שְׂבִיל
כְּבֹשׁוֹ רַגְלִי עַל פְּנֵי שְׂדוֹת."

